

TT-504 326

Mekteb-i Sultani öğretmenlerinden A. Synvet'nin gözüyle Osmanlı İmparatorluğu

Osmanlı'da bir gezi

Traité de Geographie Générale de

l'Empire Ottoman (Osmanlı

İmparatorluğu'nun Genel Coğrafyası) /

Yazarı: Mekteb-i Sultani

öğretmenlerinden A. Synvet /

Constantinople (İstanbul) / 1872.

AHMET EKEN

19. yüzyılın ikinci yarısındayız. Devir, büyük devletler devri. Sınırlar bir kıtada başlıyor, ikincisinde devam ediyor, nihayet üçüncüsünde noktalanıyor. Dünya haritası, günümüzdekiyle kıyaslandığında hayli farklı. Yerlerin ve denizlerin tek sahibi az sayıdaki büyük devletler. Arada bir olan savaşlar sonucu, bazı yerler el değiştiriyorsa da egemenlik alanlarının genişliği, haşmetinden pek fazla bir şey yitirmiyor. Bu "yitirişi" görmek için Birinci Dünya Savaşı'nın sonunu beklemek lazım. Koskoca imparatorlukla nasıl daıldığını hayretle seyretmek için henüz vakit erken.

Dönemin büyük devletlerinden bir tanesi de Osmanlı İmparatorluğu. Gerçi geçmişe nazaran egemenlik sahası biraz küçülmüş, kimilerine göre "hasta adam" ama gene de sınırları Adriyatik Denizi'nden İran'a, Kuzey Afrika'nın içlerinden Balkanlar'ın kuzeyine kadar uzanıyor. İstanbul hem Müslüman Yemenlilerin hem de Hıristiyan Bulgarların başkenti. Kısaca sayıları 40 milyonu aşan farklı farklı inanışlara, dillere, ekonomik yaşantılara, geleceklere sahip insan 4 milyon kilometre karelik bir alanda, arada bir bazı sorunlar da olsa beraber yaşayıp gidiyorlar.

Mekteb-i Sultani hocalarından A.Synvet, kitabına yazdığı önsözde amacının, bu üç kıtanın merkezinde yer alan ülkeyi tanıtmak olduğunu belirtiyor. Ancak yazara göre, Osmanlı İmparatorluğu üzerine bir coğrafya kitabı yazmak kolay bir mesele değil, çünkü mevcut haritaların en doğru kabul edilenleri bile yanlışlarla dolu, ayrıca resmi veriler gerçeklikten hayli uzak. Bu güçlükleri aşmak için yazar, konuyla ilgili daha önce yapılan çalışmaları ve resmi belgeleri incelediğini, ayrıca birçok seyyahla görüşüğünü ifade ediyor. Yararlandığı çalışmaların bir bölümünü de kitabının önsözünde belirtmiş. (Sözünü ettiği kitapların bazılarını biraz yüklüce bir para karşılığında sahaflarda bulmak mümkün).

Yazar Osmanlı İmparatorluğu'nun coğrafyasını dört bölümde incelemiş. Birinci bölümde Avrupa kıtasında yer alan vilayetler tanıtılıyor. Bunlar sırasıyla Edirne, Tuna, Bosna, Perzerim ve İşkodra, Yanya, Selanik ve Girit. "500 bin Müslümanın, 150 bin Rumun, 200 bin Ermeninin, Yahudilerin ve Avrupalıların yaşadığı, başkent İstanbul" da bu bölümde tanıtılıyor. A. Synvet özellikle şehrin havasından çok memnun.

Kitabın ikinci bölümünün konusu, Asya ve Afrika kıtalarında yer alan vilayetler. Tüm Anadolu ve Ortadoğu, Kuzey Afrika'da yer alan eyaletler, belli başlı şehirler üzerine kısa bilgilerle tanıtılmış. Yazar, Ankara'nın nüfusunun 40 bin, Kayseri'nin 50 bin, Adana'nın 20 bin olduğunu söylüyor. İzmir'le rekabet halinde olduğunu belirttiği Trabzon'un nüfusu ise 80 bin. Hepsisi güzel de Samsun'un nüfusunun sadece 3 bin olduğunu yazması bana biraz tuhaf geldi.

214 bin kişi: A.Synvet'nin 1872'de yayımlanan kitabında Osmanlı imparatorluğu sınırları içinde 214 bin Çingenenin yaşadığı belirtiliyor.

Son günlerde adını sıkça duyduğumuz bölümde, Bağdat üzerine de kitapta şu bilgileri buluyoruz: "Ticaret hayatının gayet canlı olduğu tarihi bir şehir, yalnız 1831 yılında veba salgını her şeyi alt üst etmiş, nüfusu 80 bin civarında."

Üçüncü bölümde, Osmanlı İmparatorluğu'na bağlı, özerk yönetimi olan ülkeler (Tunus, Samos, Mısır) ile tabii prenslikler (Romanya, Sırbistan ve Karadağ) ele alınmış. Yazar yine belli başlı yerleşim yerleri hakkında bilgi vererek bu ülkeleri tanıtıyor.

Kitabın son bölümünde ise imparatorluğun, tarım, sanayi, ticaret ve idari yaşamı inceleniyor. Osmanlı İmparatorluğu'nun idare şeklinin mutlak monarşi olduğunu ifade eden A.Synvet, ancak bunun despotik bir yönetim olmadığını söylüyor.

Kitabın içerisinde yer alan çeşitli tablolarda Osmanlı İm-

paratorluğu üzerine sayısal bilgiler verilmiş. 1872 Gotha Almanak'ı kaynak alınarak düzenlenen bir tabloya göre imparatorluğun yüzölçümü 4.721.370 kilometrekare, nüfusu ise 43.600.000 kişi. Bir diğer tablodan ise ülkenin Avrupa kıtasında bulunan topraklarında yaşayan 18.487.000 kişiden, 6.103.000 kişinin Müslüman, 12 milyon kişinin Hıristiyan olduğunu öğreniyoruz. Hiçbir inanç kategorisine sokulmayan Çingenelerin sayısı ise 214 bin kişi. Asya ve Afrika'da bulunan topraklarda yaşayan Çingeneler üzerine ise hiçbir sayısal bilgi yok!

A.Synvet'in çalışmasının verdiği rakamlar, hatta bilgiler kitabın girişinde yazarın belirttiği nedenlerden dolayı eksik, hatalı olabilir. Ancak dönemin Osmanlı İmparatorluğu'nda hoş bir gezi yapmak isteyenler için (uzmanları tarihçileri saymıyorum) keyifle okunabilecek bir kitap. □

